

SIRP

NUMBER 35 (3124)

EESTI KULTUURILEHT

hind 11.90 krooni

2. SEPTEMBER 2006

ARVAMUS Poliitiline KORREKTSUS nõuab rahvuslikku enesetappu. Lk 3/ Tanel Kerikmäe: õigus EI OLE ainult seadused! Lk 4-5/
MUSIKA "JEVGENI ONEGIN" Moskva Suures teatris. Lk 6/ **BARTHI-AASERUDI-RULLI** CD. Lk 8/ **TEATER** Vanad inimesed ÜHISKORTERIS. Lk 9/ Paul pakub mäluvärskendust. Lk 10/ **KUNST** PRONKSSÖDUR, ajapidetus. Lk 12/ Hennoste: MANIFEST vajab suurt narratiivi. Lk 14/ **FILM** President KAMEELEON ja Läti koduloomad. Lk 15/ Riias BELDI ideedega. Lk 16/ **KIRJANDUS** Üks BALTI IDEALIST. Lk 18/ David Mitchell teeb OOKEANI paremaks. Lk 19/ **LÕPULUGU** Rassivaenu aeg lõpeb peagi. Lk 24.

Patrioot või ihade ori?

Täna esietendub Estonia teatrisaalis A. H. Tammsaare "Juudit" meenutamaks näitlejaid, kes alustasid 100 aasta eest kutselise Estonia teatri loomist. (Estonia draamatrupp likvideeriti 1949. aasta 9. märtsil.) Estonia teatrisaal on jälle sõnalavastuse päralt, kuigi seekordne näiteseltskond koosneb nii mitme teatri draamanäitlejatest kui ka rahvusooperi lauljaist. "Juuditi" on lavale toonud Katri Aaslav-Tepandi, kunstnik on Krista Tool, lavastuse muusika on kirjutanud Helena Tulve, peaosades Garmen Tabor (Juudit) ja Tõnu Tepandi (Olovernes, pildil). Sel aastal saab "Juuditit" Estonia suurel laval vaadata vaid neljal öhtul. Huvitav, miks?

HARRI ROSPU

Kui klassiku tekst taasesitamisele tuleb, siis peab lavastaja olema selles midagi päevakohast leidnud. Mitte ainult keele ilu ja igavikuline aine, nagu armastus ja surm või kuritöö ja karistus, ei päästa klassikut lavale. Midagi peab veel olema. Sest publik, olgu pealegi, et ta enne tulede kustumist teatrisaalis lülitab küll täielikult välja mobiiltelefonid, võtab õuest siiski informatsiooni ja emotsioone, mis õhus. Neid ei saa ju täielikult mälust pühkida.

Tammsaare on Juuditi apokrüüfilise loo kirjaniku elu ja töö uurijate üsna üksmeelse arvamuse kohaselt pahupidi pööranud. Okupatsioonaegetes tõlgendustes on "Juudit" kuulutatud lausa antikristlikuks teoseks. Sealt on otsitud ja leitud freudistlikke mõjusid, Oscar Wilde'ilt tõukesamist ja palju muud. Tõsi, see kas mõni reaalse elu vastuseta jäänud tundelugu ehk samuti kirjanikku kallutas, on tundmatu maa.

Ühe ööpäeva jooksul põhjustab Juudit vähemalt

kolme armunud mehe surma. Või mis mehed need nii väga on, kes armastuse eest võitlemata hoopis vabasturma valivad. Kaudselt põhjustab Juudit aga lugematute ohvritega tapatalgud. Seda olukorras, kus läbi-rääkimised ja rahutegemine oluksid ka oma jumalat maha salgamata veel võimalikud. Ja autor laseb oma kangelannal sellest kõigest (ka pärast varasema mõrva ülestunnistamist) füüsilise karistusest pääseda.

Kuid kuhu ja kuidas Tammsaare meie tänases päevas näpuga osutab? Igal juhul paneb ta kaaluma õigusemõistmise, seaduse ja kohtu enda kätte võtmise võimalikkust. Paneb mõtisklema selle üle, kas isamaa-armastus, mis sunnib meeletult tegusid sooritama, on siiras või lavastatud. Kas kriminaalne akt võib olla kohtu silmis hoopis patriootiline, kui korraldus tuli väidetavalt kõrgemalt poolt (kuigi seda dokumentaalselt tõestada ei saa)?

Võib ka lihtsamalt. Võib võtta päeva mõtteks

Petuulia peavanema Osias ja Juuditi poliitilise mõttevahetuse esimesest vaastusest:

Osias: Rahvas on koer, kes ainult söötja künnisel valvab. Juudit: Sul peab rahvast halb arvamine olema, et teda võrdled koeraga.

Osias: Keegi pole meeletum kui hulk ja kellegi ees ei pea rohkem roomama kui hulga ees, kui sa tema üle tahad käskida. Mul on mõnikord tundmus, nagu oleksin tänapäev kõige naeruväärsem inimene Petuulias.

Juudit: Sa oled Petuulia peavanem, Osias.

Osias: Nõnda on mu kohuste nimetus ja neid täites olen kõik unustanud, mis noores eas aususest ja mehisusest õppisin. Nüüd tean, et käskija voorused on silmakirjalisus, salalik meel ja kõrk edevus, kuni isegi end selleks hakkad pidama, kelleks sind totter hulk tahaks pidada.

Kuldsed sõnad!
Kaarel Tarand